

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

**EPISTEMOLOGIJA
SOCIALNEGA DELA
2**

(dr. Lea Šugman Bohinc)

**LEON ZELKO, Morfejork
Ljubljana 2008/09**

08-10-2008

TEME

INTERPRETIRANJE INTERPRETACIJ

Miselno najtežje. Človek interpretativno bitje. Vsaka zaznava interpretacija. Zaznavaš skozi sebe. Kvalitetni različni načini interpretiranja? Kibernetiki so predložili svoj pogled.

PRIPOVEDOVANJE ZGODB

Uvod v dialog, razgovora v socialnem delu, kar je glavna tema. Narativni avtorji. Ljudje interpretiramo kot zgodbo. Socialni delavci soavtorji zgodb naših sogovornikov. Različni vidik pripovedovanja zgodb. Ko interpretiram, to delam na nek način v okviru svoje zgodbe. Potem en vidik pripovedovanja zgodb, preko katere bo preokviril izkušnjo. Vnašamo osebno zgodbo. Potem so to zgodbe, ki so terapevtske zgodbe (lahko tudi bajke, miti...). Pravljičica o grdem račku, levjem kralju... Tretji vidik je predelati zgodbe (skombinirat), da bi prispeval k preokvirjanju.

EPISTEMOLOGIJA HIPNOZE

Pojem vsakodnevnega transa. Vsak človek večkrat dnevno preide v stanje transa. To so ključni trenutki. Lahko preokvirimo ali pa koristno uporabimo. Znaki, da je človek malo odplaval. Avtor Rosi (učenec M. Eriksona). V stanju možnih čustvenih efektov se močno poveže z nevropsihologijo tega trenutka. Aktivira se nevrobiologija kot takrat. Proces, ki ves čas deluje. Učinek placebo, učinek pričakovanja. To je zavržen temelj zdravljenja. Učinek nameravanja. Lahko bi jih načrtno uporabil. Senzibilari se bomo na znake transa.

KIBERNETIKA IN SINERGETIKA RAZGOVORA

Postopki, da bi povečal možnost naših sogovornikov, da dosežejo terapevtske učinke. Komunikacija, informacija. Pask – teorija konverzacija (dialoška praksa). Kontekst ustvariti, da bi vzorci pričeli slabet in porodili bolj zanimive vzorce. Mikrorazgovor – v to smer bomo tudi šli. Specialna preokvirajoča vprašanja. Kriteriji minimalne učinkovitosti.

NOTRANJI RAZGOVOR

Operator, proces, moment. Kako se človek sam s sabo pogovarja, ključen moment kakšen koncept o svetu imamo. Notranji samogovori. Velik del tega poteka tudi neozaveščeno. Kako običajen samogovor zaustavit in gledat kaj se zgodi. To je potem lahko ena nova percepcija sveta. V socialnem delu ne delamo tako skrajnih posegov, spremembe niso tako radikalne, lahko pa so odločilne. Preokvirjanje obstoječih načinov...

O NETRIVIALNOSTI IN ENTROPIJI

Vpeljat fizikalni pojem trivialni in netrivialni sistem. Ne moremo ulovit v natančne formule. Se izmikajo, da bi jih dokončno poimenovali. Zato vedno znova trivializiramo. Vemo vse eden od drugega, da lahko... Pojem entropije pa je pojem izgube energije. Kaj je ključ zato, da ne pride do entropije. Spet kot metafora kaj je ključ. Da ne iztiri, da preživi. Lastnost razlikovanja. Teorije samoorganizacije.

EPISTEMOLOGIJA PODPORE IN POMOČI

Strnit vse iz dveh semestrov.

LITERATURA

- folije na internetu
- skripta (uvod v nlp je predlagal Marino – to se črpa iz M. Eriksona)
- od lani Epi sd (1997), Kibernetika spremembe in stabilnosti (2000)
- je pa še nekaj drugih knjig v učnem načrtu
- Raziskovanje življenjskega sveta (dobro za konverzacijo)

IZPIT

- kibernetško-sinergetska analiza (lahko tudi iz knjige ali filma, prakse... ogromna izbira)
- tudi klasični test s preverjanjem znanja
- večšine svetovalnega razgovora (bomo demonstriral)
-

09-10-2008

Imam celo jaz strokovnjak svojo lastno epistemologijo, svoje lastne vzorce, svoj pogled. Epistemologi lahko delujejo v različnih kontekstih. To je njihov problem ☺.

Najprej opazuješ kot bi delal hitre fotografije. Koncept surovih podatkov. Če bi kdo drug fotografiral, bi naredil že v nekem drugem kontekstu. Druga faza je, da selekcioniraš fotografije in jih razporejaš. Razni redi razlikovanj. Če spremeniš vrstni red, spremeniš pomen. Koreografija, ples fotografij. Iz surovih podatkov, kjer ni objektivno. Sprašuješ uporabnika kar se mu zdi pomembno, kar sta skupaj fotografirala. Refleksija, da opazovalec vedno vpliva, je udeležen. Kasneje koncept soustvarjanje. Stopiš stran od albuma in se vprašaš, če je to edini način kako si razporedil fotografije v neko zgodbo. Raziskujemo svoje lastne vzorce. Zelo soustvarjajoč proces pri delu z uporabnikom. Skupaj ustvarjava vzorce.

Vprašanje izjem. Kaj je za njega izjema.

Kaj pričakuješ od najinega pogovora.

Zemljevid še ni ozemlje – ga šele spoznavam. Spoznavam njegov zemljevid. Kaj bom jaz poudaril, kaj bom jaz punktuiral. En red je stvar, drugi red je ime te stvari.

Raziskujemo pričakovanja, izkušnje, predstave.

Skupni merski instrument, po njem razumem kako se giba moj sogovornik.

S čim bi rad zaključil sodelovanje. Kaj se mora zgoditi, da boš imel srečanje za uspešno.

To niso filozofska vprašanja. To so zelo konkretna vprašanja in s tem soustvarjava kontekst s sogovornikom. To vnaša občutek varnosti, stabilnosti.

Kibernetški pogled premik: konec 40-let. Različni znanstveniki. Prvi premik – enosmerne povezave. Linearne povezave. Moramo ločit, moramo izolirat. Enosmerno izraženo vprašanje. kasneje pa krožna povezanost. Tako kot če bi pogled z levim in pogled z drugim očesom

združil, lahko dobiš globinski vid. Naenkrat je opis dogajanja v družini postal mnogo bolj obsežen. Premik od linearnemu h krožnemu. Drugi premik pa ko se tudi opazovalec vidi vključenega v sistem, ki ga opazuje. Šele konec 60-let. To pa je iz objektivizma v konstruktivizem. Niso samo sistemi, ki jih opazujemo kompleksni, ampak je vsak opazovan sistem tudi opazujoč. Fokus je prešel na opazovalca. Še danes se pričakuje vednost pri socialnem delavcu. Če nekdo potrebuje nasvet, je prav, da ga dobi, vendar vprašanje kako naj se na to odzovemo. Izkušnja, da je lahko biti sodelavec pri socialnem delavcu. To je vse možno.

Kibernetika II. reda ključen premik, ni pa to zadnji. Je pa od opazovanih k opazujočih sistemov velik premik. V dialog. vsak ima svojo epistemologijo. Kako soustvarja. Kontekst spreminjamo, to je preokvirjanje. Tudi paradoks. Od problema k rešitvi. K virom moči. Vse to preokvirja.

Mi ne preokvirjamo ljudi. Mi ustvarjamo kontekst, v katerem lahko uporabnik preokvirja.

Ne moremo reči, da je točka kritične nestabilnosti in destabilizacije obvezna pot. Lahko že pride do kvantnega preskoka.

kontrolni parameter, energizator. Impulz človeku, da mora nekaj realizirati. Tudi izguba je kontrolni parameter – priložnost, da nekaj spremenim.

Primarni kontekst stabilnosti – rabiš podlago na kateri lahko stojiš. V vojni se tudi najprej eksistencialne stvari urejajo, zato takrat tudi pade št. ločitev in to drastično in vse drugo, kar je subtilno.

Če ne bo stabilnosti, se bo zgolj boril z nami.

Diagnoza, deviantnost – z njo se lahko identificiraš.

Raziskat okoliščine, preprečevalni načini, da bi človek postal devianten (programi za mlade), poudarjanje polja svobode, naredit perspektivo iz odklona – da se odločajo o stvareh, ki se tičejo njih.

Jedro objektivizma – ločen opazovalec.

Sprejet nezanesljivost v relativistični teoriji.

Kaj ima vrednost resnice? Objektivna dejstva : dogovor.

Zrcaljenje kraljeva večina pridruževanja.

15-10-2008, vaje

1. orientacija na tukaj in zdaj
2. indukcija transa – uvajanje v trans (Erikson)
  - vidim, slišim, čutim (4× okrog)
  - uglaševanje
  - zgodbica možen način nadaljevanja transa

15-10-2008

INTERPRETIRANJE INTERPRETACIJ

Mentalni procesi pogosto namesto spoznavnih procesov. Vendar je to pojem mentalno postalo preohlapno. Preširoko uporabljena. Zato interpretativna aktivnost po kibernetikih. Človek interpretativno bitje, ki ne more da ne bi interpretiral, tako kot ne spoznaval. Spoznavanje kot interpretacija. Opisat v nekih modelih. ustaljen model za interpretativne aktivnosti je bil zelo pomemben Freudov. 2 tipa kvalitativno različnih redov interpretiranja: ozaveščeno (zavestno) in neozaveščeno (nezavedno) interpretiranje. Tudi nezavedno je način spoznavanja. Potem so se ti modeli razvijali, da je meja med nezavednim in zavednim postajala vedno bolj mehka. Geštalt teoretiki so naredili stvar bolj mehko s fokusom – usmerjanjem zavesti. Predlagan še bolj fleksibilni model. Interpretacije prehajajo rede. To, kar je po Freudu nezavedno, je v nekem trenutku (po Barnesu) lahko že zavedno. Predlaga 5 takšnih redov interpretacij. Človek stalno v procesu interpretiranja in reinterpretiranja. Živ proces razvoja naših interpretacij. To ni sveto število (5), to je konstrukt in orodje, osmisli neko osebno izkušnjo. Glavne modalitete interpretiranja:

SANJAT. Izkušnja, da v sanjah se zaveš, da sanjaš. Večinoma pa v sanjah ne veš, da sanjaš. Ko se čisto zbudiš iz globokih sanj, ta kompleksnost doživljanja se malček reducira v budnost. Včasih se še kaj spomniš (lahko tudi flesh – pride kaj za tabo). Tudi ko zavestno razmišljaš, ne zmoreš priklicat kompleksno. Kompleksnost te interpretacije, ko jih izgovoriš, je še manj kot jih doživiš takrat, ko se zbudiš. To je primer kompleksnosti interpretiranja. Redukcija v kompleksnosti. Kvantni preskok. To ni edina linija procesa naše interpretacije (od večje interpretacije do nižjega npr.). Na vsaki od točk transformacije interpretacije se ne izvaja samo redukcija, ampak tudi nove interpretacije nastajajo. S tem, ko osmišljam, proizvajam nove pomene. Na ravni, ko zavestno interpretiram svoje sanje, vnašam kompleksnost svojega doživljanja. Dialog je priložnost, da nastajajo spet nove povezave. Ta proces razvoja naših interpretacij poteka po 2 smereh: k redukciji in hkrati se povečuje celotna doživljajska kompleksnost. Analogija z ruskimi babuškami. Kot vrženost v sanjah – nimaš koncepta, da si ti to, ko sanjaš. Vrženi smo v čas, v jezik... Danost, kjer smo porojeni. ni nam treba razmišljat (koncept leve noge, desne... ko hodim). To je največji kompleks interpretiranja, kjer nimamo razlikovanj – RED RAZUMEVANJA. Ne moreš izbrat. Ne moreš ne-izbrat, se preprosto noter rodiš. Mene dela mene tudi moj jezik, dosedanje izkušnje, socializacija... v nekem trenutku nima nobene miselne... V drugem okvirju bi bilo moje doživljanje drugačno. Postajamo člani nekega opisa. Ko deliš svojo konstrukcijo sveta, si član. Bazični predpogoj včlanjenost. Ko mi delimo to razumevanje, s tem smo člani nekega kompleksa. V raziskavah razvoja transa se je pokazalo, da se te različne rede interpretiranja da opazovat. V stanju najgloblje meditacije – ko pridejo iz tega stanja – ljudje govorijo, da so izgubili sebe, vse koncepte sebe (tudi časa, prostora...). Ljudje poročajo o zlitju vsega z vsem. Oceansko zlitje je poimenoval Freud. Edino razlikovanje je bilo občuek obstajanja. Z globino transa se intenzivira aktivnost z možgani – to so ugotovili s slikanjem možganov. BIVANJSKA ZAVEST, članka ZAVEST O BIVANJU. | Ne morejo te izkunjati iz globokega transa prevesti v jezik vsakdanji ali znanstveni, ker se zdi pregrob. Zato se še najraje poslužujejo metafor. Fritjof Capra: Tao fizike. | Kultura, čas, prostor me določa, če to hočem ali ne. Kako primarno se odzovemo, ko je naš obstoj ogrožen. RED KONCEPTUALIZACIJE – red interpretiranja, kjer že imamo koncepte. Primarno razlikovanje se toliko utrdi, da pride na red koncepta. Se je tolikokrat ponovila. Koncept časa, barve, oblik... Če bi se naučili

drugih konceptov, bi drugače zaznaval. Konsenza skozi jezik o tem, kaj so elementi našega sveta zaznave. Interpretiramo skozi koncepte, vendar nimamo zavestne refleksije, da to počnemo. Notranji razgovor, konstituiran proces samogovora je v veliki meri – poteka na tej ravni. Skozi ta proces potrjujemo svojo sliko, čeprav se tega ne zavedamo. Vedno bliže smo temu, kaj je fokus naše interpretacije v tem trenutku – MISLJENJE. Eno je red ko komuniciramo, eno pa je red komuniciranja kako komuniciramo. To je po Barnesu komaj red zavestnega mišljenja. RAZGOVOR – o svojih sanjah govorim z nekom. Podelim, dam svojo interpretacijo. Zdaj o tem govorim. V vsakem trenutku sem popolna babuška. A uporabljam koncepte, jezik, ne da bi bil zavestno pozoren. A zaznavam ves kup stvari. V meni je red zavedanja, da obstajam. Stvar je bolj fokusa, kaj pride v mišljenje, kaj v razgovor.

RAZVOJ OTROKA:

Vrženost v jezik, čas, prostor z občutkom razvoja.

Osvajanje, razlikovanje elemente sveta, dobi koncepte.

Kmalu začne govoriti, da ga razumemo.

Interpretativna dejavnost se nonstop pretaka in je samo stvar fokusa kaj je v ospredju.

To, kar mi en človek z besedami pove, ne pove vse o njegovem doživljanju. Jaz lahko ne razumem njegovih besed in to ne pomeni, da so v ozadju nekega kompleksnega mišljenja. Ljudje ne razmišljamo samo v besedah. Eni prevajajo iz podob v besede. Pomembno kako se zavedat kontakta različnih redov. Morda iste koncepte uporabljava ne da bi v besedah se to vidlo. Mnogo kompleksnejša slika sogovornika. Besede so zelo močan medij. Ne komuniciramo samo z besedami.

16-10-2008

Karkoli je rečeno, je rekel nekdo in je rečeno nekemu. Že moje sporočilo je moja interpretacija. Hermenevtična metoda. Naša opazovanja niso z velikim O.

(Ideja ustvarit skupno zgodbo v malih skupinah).

Tudi ob istem podatku toliko različnih zgodb. En podatek lahko obeleži zgodbo, ki jo imamo. Mi ne moremo tega izključiti.

Zelo dobro je imeti različne vire podatkov. Uporabnik – »kaj tebi to pomeni?« Iskanje univerzalnih pomenov je zelo objektivistično. Uporabnik je glavni ekspert kaj njemu slika pomeni. Tudi jaz imam hipotezo. Izhodišče za skupno delo. Vsaka slika je nek izraz doživljanja in ga lahko preverjam iz različnih zornih kotov. Imaš neko paradigmo in vse noter prevajaš.

Velik strah pred anarhijo, zato toliko pravil. Glas ljudi, etika udeležnosti. Ok, nek pragmatizem pa mora bit (primer, ko postavljaš teniško igrišče).

PRIPOVEDOVANJE ZGODB

Psihoterapija je razgovor (Freud). Besede sprožajo pri drugem. Koncept terapije kot razgovora, dialoga je postavil Freud. To že skoraj pred 100 leti.

Kontekst izmenjava. Do postmodernih avtorjev se je to potuhnilo on nihče to več ni poudarjal. Pozornost v postmoderni spet nazaj v dialog. Medij, v katerem udeleženi skupaj ustvarjajo zgodbo – soustvarjajo – to je terapija. Narativni pristopi. To kar zdravi, je dialoško polje, ki se odpira in ki ga potem soustvarjamo. Ljudje svoje izkušnje organiziramo na način zgodbe. Vstop, uvertura, zaplet, razplet. Ko poslušáš drugega, ga poslušáš kot avtorja zgodbe. Puntuacija – čemu daje poudarek, s čim začne... Svojega sogovornika jemljem kot avtorja in sebe jemljem kot vključenega v njegovo zgodbo. **Človek je zgodbe pripovedujoča žival.** Karkoli počneš, počneš zgodbo. Vidik, da ves čas pripovedujemo zgodbe. Pomembno imet občutek smisla. Zgodba je nek način osmišljanja kaj se mi dogaja. To je metafora. Ljudje smo pripovedovalci zgodb in smo soavtorji zgodb nekoga drugega. Avtor Mcloyd. Kako se koncept jaza, glavnega lika spreminja skozi zgodovino v leposlovju. Postmoderna tudi prinaša nov jaz. Danes imamo opravek s pluralnim jazom. Samo prožnost, da imam veliko jazov, mi danes zagotavlja možnost, da sem uspešen. Nekoč je bila ta razcepljenost povezana z boleznijo. Drug vidik pa kako mi namerno uporabljamo zgodbe v delu, da bi imela preokvirujočo funkcijo pri uporabniku. Uporaba zgodb ima terapevtske učinke. Pravljica deluje na oba, tudi name, ki pripovedujem. Telesno se večina otrok umiri, ko pripovedujemo zgodbo. Repeticijska, velikokrat želijo slišati isto zgodbo, v neskončnost. Pripovedovanje zgodb ustvari kontekst z mnogimi možnimi pomeni. Zgodba v zgodbi v zgodbi... Mnogokratni pomeni, kontekst v kontekstu. Vse gre v meglo in pusti človeku, da se ga dotaknejo tisti pomeni, ki mu nekaj pomenijo.

22-10-2008

Malo te premakne. Ustvari precej neogrožujoč kontekst branje zgodb – pripovedovanje zgodb. Asociacije. Poklic pripovedovalec zgodb v šamanističnih okoljih.

STEPHAN LANKTON – zgodbe v terapevtske namene. Naš um deluje skozi metafore. Je metaforičen. Nekaj v zgodbah, kar ima primaren, elementaren način pripovedovanemu, ga vodi, nagovarja, uči... Ustvarjaš nove prostore v sebi. Ljudje pridemo v stik z metaforami včasih na čisto nepričakovanih koncih.

Ugoden kontekst za zdravilno izkušnjo s preteklostjo. Podpreti, da si vzpostavi ta varen okvir, da se naravna, da se bo v teh dneh nekaj zgodilo. Ne veš kaj se bo povezalo, lahko pa imamo zaupanje. Pozitivna drža kaj bo iz tega nastalo.

- Sufijske zgodbe modrosti
- Ženske, ki tečejo z volkovi (Pinkola Esten)
- Zgodbe ob kuhinjski mizi (Rachael Naomi Remen)

Različne vrste zgodb

To je 2. vidik, 2. red pripovedovanja zgodb. 1. red je človek pripovedujoče bitje. 2. red je ideja preokvirjanja. 3. vidik pa je ko mi pripovedujemo zgodbo o pripovedovanju zgodbe. Kako posredujemo zgodbe naših sogovornikov naprej. Odvisno od tega, kakšna je naša epistemologija, tako bi pripovedovali zgodbe naših klientov. Od epistemologije je odvisno kako to počnemo. Psihoanalitiki govorijo svoje metafore – Freud govoril o silah, mehanizmih... analitično orientirani avtorji prepoznajo zgodbo sogovornika skozi psihoanalitičen jezik in jo tako tudi pripovedujejo. Isto sistemski avtorji (sistem, meje, mehanizmi, dinamika, moč, hierarhija, vzorci, obrazci, povratne informacije, krožnost, intervencije, funkcionalnost – funkciodiagnostika). To je drugi besednjak od psihoanalize. To neskončno raznolikost zgodb o zgodbah klientov lahko uredimo tako, da se vprašamo, kaj so epistemologije klientov. Postmoderni pisci prevajajo zgodbe svojih klientov, poskušajo čim bolj z njihovimi besedami... puščajo, da čim bolj govorijo z njihovim jezikom. Naredit okvir, potem pa pustit. Zelo občutljivi za jezik. Participacija uporabnikov. Skupni rezultati, skupni proizvodi. De Shazer – kako se vloge jezika razume različno, če izhajaš iz različnih temeljnih predpostavk. Svet objektivno tam zunaj – potem jezik opisuje, izraz zunanjega sveta do tega, da jezik reprezentira in potem, da je lahko bolj ali manj natančna in lahko uporabiš besede in predvidevaš kaj odzadaj stoji – strukturalisti – ni popolnoma prava preslikava objektivnega kar se je zgodilo. Svet, jezik kot iluzija – Maja (Indijci in Budisti). Jezik skriva resničnost. Vsem tem predpostavkam je skupno, da obstaja objektivna stvarnost. Jezik ustvarja in jezik je resničnost po poststrukturalistih. Anderson – jezik ni nedolžen. Beseda je konj. Z besedami delamo stvarnost. Velika občutljivost kako govorimo. Govorit v njegovih metaforah. Govorit njegov jezik, se mu pridružit. Tu ne gre za predpostavko, da je tam zunaj svet.

Vsak pripoveduje svojo zgodbo. Vidimo skozi sebe. Drugi red je pragmatičen. Tretji je, da na različne načine pripovedujemo zgodbe, ker imamo različne epistemologije. Iz načina, kako je knjiga napisana, lahko sklepamo, ali se avtor obnaša, da je on tisti ekspert... ali se obnaša kot tisti, ki nevtralnno od zunaj opazuje... ali se zaveda svojega vpliva, ponuja alternativne možnosti, če reflektira...

Odpiramo prostor za razgovor in odpiramo držo nevednosti. Ne zanima nas vprašanje resnice. Konstruktivizem. Ne predpostavljam, da obstaja resnica, da nekaj velja. Postmoderne ljudi zanima kaj je za ljudi smiselno. Jaz jemljem zgodbo res. Močnejši ko bo najin odnos, večja je verjetnost, da bo zgodba rasla in postala bolj celovita. Andersenova & Goolishian. Pojem reprezentacija. Re – pomeni ponovno. Presentacija pa postavljati v sedanjost. To ima preokvirjajoč potencial. Raziskujemo tiste vire moči s preokvirjajočimi vprašanji...

23-10-2008

EPISTEMOLOGIJA HIPNOZE

Temeljne predpostavke kaj je hipnoza. Iz katere predpostavke izhaja. Paradigmatski premik v razumevanju, kaj se sploh dogaja in kaj hipnoza je. Do 40-let je bila že zelo široko zporabljena. Premik pa z M. Eriksonom. Mesmer (predpostavljal magnetizem, ki deluje na ljudi), Bernheim, Freud (najbolj proslavil hipnozo)... Hipnoza ni noben fenomen. Spremenjeno stanje zavesti. To poznamo že od vekomaj. Vzdušje, posebna atmosfera. Za

zdravljenje, verske-religiozne obrede. Namerno, načrtno izzivanje teh stanj in znanstveno proučevanje pa lahko damo v 19. stoletje. Freud bil uspešen pri ženskah, kje ni bilo organskega vzroka za bolečine. Čudežne ozdravitve. Histerije je on to poimenoval. Histerične izgube sluha, gibanja. Učinki niso trajni in se pojavijo novi simptomi, zato je bil razočaran nad njo, zato je šel v asociacijo... Hipnoza kot metoda, tehnika, raba sugestij za določeno mero simptomatike za pomaganje pri simptomatiki. Vzročno posledično. Kot če vzameš zdravilo. Tak je bil koncept, enosmernega delovanja operatorja – tistega, ki izziva hipnozo. Nadzor absolutno v rokah tistega, ki operira s hipnozo, prejemnik tovrstne pomoči pa je pasiven. Robotiziran način, značilen za tisto znanost. Zdravilo za določeno vrsto simptomov. Odrska hipnoza izhaja, uporablja to idejo ljudi kaj je hipnoza. Z M. Eriksonom pa pride do temeljne spremembe. Ni več enosmerno delovanje operatorja na hipnotiziranega, ampak gre bolj za kontekst med hipnoterapevtom, svetovalcev in sogovornikom. **Hipnoza je komunikacija** med nezavednim hipnoterapevtko in sogovornico. Kontekst, kjer imajo sogovorniki povečane možnosti za razrešitev težave. Sprožijo se procesi, ki omogočijo, da človek pride v stik z viri. Da človek integrira odcepljene dele sebe. To ni več pasiven sogovornik, ampak partner, aktivna vloga, kjer vzpostavlja povezave, ki so zanj zdravilne, kjer prihaja do virov, ohranja dostojanstvo. Hipnoterapevt s pomočjo tega kar opazi pri sogovorniku, se mu s pridruževanjem soustvari pomembno komunikacijo med njima, vendar nima pojma kakšen bo rezultat. Ni več razumljena kot sklop tehnik, vendar kontekst, v katerem vzpostavijo stik s potencialnimi viri. Indukcija – sprožanje transa. Barnes: trans so procesi, ki se dogajajo; hipnoza pa je zeleni razplet, outcam. Hipnoza je kontekst, v katerem se procesi transa razvijajo. Erikson ni veliko pisal. Milton ima posebno pozicijo. Je šaman med psihoterapevti. Ni ulovljiv. Ni se naslanjal na teorijo osebnosti ali patologijo. Delal je s tistim, kar je tam videl, s tukaj in zdaj. Pionir postmodernega pristopa. Pričeli so razlikovat stanja vsakodnevnega transa. To je en fenomen, ki je značilen za vsakega človeka. Odklop od običajnih stanj. Ljudje doživljamo v raznih ciklih. Življenje poteka po ritmih, po ciklih – tako tudi znotraj dneva. Valovanje v aktivaciji možganov. Na 90 min. Beta valovanje, potem pa različno dolga faza cikla – vklopijo se alfa valovi; preklon, ki je večinoma nezaveden. Neki trenutki vsakdanjega transa, ko je vsrkan v nekaj. Morda se nekam zagledaš, v bistvu pa se v tebi nekaj dogaja. Zelo zanimivi znaki blagega transa. Morda utripanje vek. Katalepsija – telo postane kot da bi spalo. Stanje transa je tudi ko gledaš film. Se se nekam premaknil iz vsakodnevnega stanja doživljanja. Pomembno, da prepoznaš te znake – tudi zase – da znaš poslušat svoje naravne cikle, trenutke, ki so namenjeni regeneraciji. Lahko se naučimo pri drugih znake blagodejnega transa. Da ne pokvarim te trenutke. Da ne prekinem naravno potenciran proces. Lahko pa ga utiliziram, izkoristim, uporabim. Lahko ga podprem. Olajšam. Indirektna raba transa – ko se že razvija, ga samo še okrepim, da uporabim trans. Hipnoza oz. trans je interkomunikacija, med nezavednim mene in nezavednim mojega sogovornika. Poskusi vzpostaviti disociacijo v doživljanju človeka, ki olajša odklop. Da običajni vzorci malo utihnejo in se odprejo vrata novih potencialov. In v transu se dogaja neka disociacija. Velikokrat šele ko pride do kontrasta, spoznaš v kakšnem transu si. Hipnoza je komunikacija – to pomeni, da midva oba razvijava stanje transa. Večina ljudi, ki opazuje, tudi razvije trans. Tudi sami razvijajo stanje transa. Podpret človeka, da spontano razvije stanje transa. Na primer že tako, da opazuje in to je že transogeno. Tako ga tudi pripraviš – da mu zabičaš, da naj pazi, da ne pade v trans.

Hipnoza kot znanost o interkomunikaciji – 3. slajd prej izpustimo. Vsaka komunikacija je za sogovornika smiselna v nekem kontekstu. Kako so vzorci obnašanja za človeka v nekem kontekstu pomembni. Ker je bil morda v tisti situaciji najboljši način za preživet. Takrat je imelo to nek smisel, vendar mi morda kasneje lahko škodi. Hipnoza kontekst, ko človek

razvija svoje obrazce, svoje razumevanje, svojo konstrukcijo resničnosti. Hipnoza po tem ni pranje možganov, čeprav to tudi poznamo. Razumevanje hipnoze iz terapevtskih pomenov. V tem pomenu človek v hipnozi ne naredi ničesar, kar ne bi naredil v vsakdanjih zadevah. V vojnih kontekstih ali pa če so zraven še droge... Ravno z Eriksonom je prišlo drugačno razumevanje v primerjavi s psihoanalizo. Psihično zdravljenje se dovrši takrat, ko nezavedno postane predmet zavestne refleksije – zavestni uvid – to po psihoanalizi. Po Eriksonu pa se tudi v stanju nezavednega po sugestiji lahko dovrši. Možno rešiti problem in človek ne ve zavestno, kakšno delo je naredil (posttravmatska travma). Manever možganov, da ljudje lahko preživijo kako travmo, npr. zato psihosomatika – morda popolnoma apatičen, a naenkrat ponori. Ljudje razvijejo sisteme zaščite, a imajo morda s tem velike težave. Ni potrebno vedno, da rešijo na zavesten način in to je zelo pomembna ugotovitev. Če so trans odprta vrata v stanje človeka in če je to naravno, pomembno, da to ne pohodimo, ampak konstruktivno uporabimo za povečanje možnosti za rešitev.

Ta disociacija med zavedno in nezavedno. zavestni vzorci so omejeni. Vsak vzorec omejuje, vendar jih rabimo. Zato odpret prostor nezavednega prispeva k občutku varnosti. Nezavedno je prostor, ko zaobidemo zavest običajnih vzorcev. Zavedno je povezano tudi bolj z levo hemisfero, nezavedno pa bolj metafora za čustva, doživetje neposrednega... in se bolj nanaša na desno hemisfero. Povezave med živčnimi celicami se nenehno porajajo in določene možganske funkcije prevzemajo druge funkcije, če pride do poškodb.

29-10-2008, vaje

3 vrste rani zgodb: lastna zgodba; zgodbe, ki jih slišimo od drugih in jih pripovedujemo naprej; zgodbe v obliki pravljic, mitov, basni... vsaka ima svoj namen. Prvi dve vnašamo v kontekst za spremembo, da lahko pride do nekih sprememb. Tiste tretje so lahko malo drugače naravnane.

4 možne funkcije:

1. **funkcija zrcala.** V zgodbi zagleda sam sebe, ko nekdo pripoveduje. Bodisi svoj notranji problem ali pa frustracijo, protislovje. Indirektno ozaveščanje, omogočanje uvidov...
2. **funkcija modela.** Posameznik lahko znotraj zgleда zagleda možnost za rešitev. Vzor, zgled, ideje o rešitvah – ki pa niso intelektualne sorte, ampak doživljajska-konkretna stvar.
3. **funkcija regresije.** Regresija – nazadovanje (-), doživljamo bolj na preprost način (+). Pomeni preprosto, ko se stvari zlagajo. Trans, indirektni trans, nezavedno reševanje, hipnoza, vsakdanji trans.
4. **funkcija kot kontrakcept.** Drugače razumevanje svojega problema. Preokvirjanje.

29-10-2008

(Kibernetika razgovora je letošnja osrednja tema)

Vzbudit zaupanje v lastne moči (redko uporabljene), v nezavedno... Zgodba Eriksona o konju (zablodeli konj). Mi smo mojstri sledit uporabniku. Pomembno, da mu ni pustil s ceste. Erikson iz vseh svojih hendikepov naredil potencial.

V stanju zmečanih vzorcev vpelješ idejo in to potem deluje veliko bolj kot v stanju vsakdanje zavesti. Primer pred spanjem. Zato trans.

Pokazatelji razvoja transa. Dihanje se upočasni. Opazuj otroke, ko jim pripoveduješ pravljice ali gledajo filme. Pulz se umiri. Katalepsija – telo kot bi spalo. Ekonomično gibanje. Navadno se umiri telo. Spontani gibi (trzne kak prst) – so pa kontinuirani ali pa so ponavljajoči. To je signaliziranje, namenjeno tudi sogovorniku (hipnoterapevtu). Utiliziraj te znake. Spreminja se tudi glas. Pri hipnozi je pomembno, da se osredotočiš na nekaj, ker to vodi v proces. Povabimo človeka, da подели z nami tudi kaj, ko je v transu. Proces je podoben potapljanju na dah. Za občutek varnosti je zelo pomembno, da vidiš, kako globoko lahko greš in spet se vrneš. Tako delamo s transom. Povabimo človeka, da odpre oči in lahko kaj подели, potem ga pa spet povabimo nazaj v trans. Vse se umiri in potem ni boljše sugestije, kot da jih spodbudiš. Sejanje idej – ena bo že vzklila. Pokrij čim več odgovorov. Zenične spremembe – razširijo se. Ko razvije trans, kar je že na delu, samo podpreš. Tudi pri izstopanju iz transa pomembno upoštevati, da gre kot potapljanje na dah in da ne gre na prvo. Podobno kot pri vstopu. Vidi se relaksacija. Včasih tudi kaka solza, ki pa je lahko zgolj posledica fiziološkega stanja. generalno bi se ljudje morali dobro počutiti v stanju transa. Za regeneriranje. Odzivna pozornost – odzvat se s pozornostjo – film – kako kdo not pade. Vidi se, kako padeš not. Značilnost tudi dobesedno razumevanje (če bi te kdo vprašal ali imaš uro, bi rekel da) – ljudje tam dobesedno razumejo. Zelo pomembno kaj govoriš. Lahko ga zelo zmotiš, če klientu tisto ni blizu. Poveš mu tako kot je njemu dobro. Če pa to ne veš, pa moraš tako govoriti, da pokriješ vse možne odgovore. Pride do razpoke, kar se dogaja v zunanjem okolju in v notranjem – duševnem dogajanju. Obrnejo se navznoter. So eni čist spontani pojavi, npr. izguba spomina (amnezija) – ne vejo, kaj se je dogajalo. Amnezija je lahko posledica tudi pohipnozne sugestije – v fazi prebujanja jim poveš, da se bodo spominjali tisto, kar je za njih pomembno, vse ostalo pa lahko pustijo v nezavednem. To je morda pomembno pri posttravmatskih travmah. Amnezija ima varovalno vlogo in to ne smemo ignorirati. Regresija – zlahka grejo v času razvojno nazaj. To je krasen način pridet v stik s sabo preden je razvoj neko travmo. Erikson je sidral v stanju transa izkušnjo pred to travmo. Okrepljena izkušnja potem lahko prevlada nad travmatsko. Značilna je tudi anestezija – izguba občutka za bolečino. Se pogosto uporablja v zobozdravstvu. Katalapsija – omrtvičeno telo. Spremenjeno doživljanje časa. Zgostitev časa ali pa obratno. Prostor in čas sta koncepta kot pravi Einstein. Refleks utripanja se zmanjša, zamegljen/steklen pogled. Barve se pričnejo spreminjati če dolgo strmiš. Tunelna zaznava. Vse sorte ljudje govorijo.

Od stanja-odvisno učenje (stanje in vedenje)

Na stanja vezano. Določene izkušnje... tiste, ki so povezane z močnim vzburjenjem, da se informacije (ki jih predelujemo) vežejo s tistim stanjem. Moje doživljanje se poveže z nevrofiziološkim stanjem v trenutku travme. Če pride v drugi situaciji do podobnega vzburjenja, jaz začnem podoživljat travmo. Ali pa se zgodi obratno, da sem priča nekemu dogodku in se mi aktivira podobno nevrološko stanje kot v travmi. Spoj in potem vseeno na katero tipko pritisnem. Vezanost na stanje ni odvisno samo na posebne trenutke. Lahko ta vezanost nastanka značilna na naše vse doživljanje. občutek kontinuitete v občutku jaza je bolj rezultat tega, da smo v določenem stanju in to stanje producira občutek jaza. To so v bistvu vzorci – narejeni vzorci, ki jo spremlja tudi nevrofiziologija telesa. Lahko pridemo v

stik s tistim znanjem npr. skozi hipnozo – do blokiranih. Izkušnja, ki je drugačna, potem že začnemo preokvirjat. V hipnozi lahko do stika z blokirano zadevo in stik s tako informacijo je vedno potencial za njeno preokvirjanje. Ko se spominjaš, gre že za novo konstrukcijo. Za to je hipnoza fantastičen koncept. Da enkrat drugič samo spomnim človeka na eno sliko... in bo obnovil občutek jaza, lastne moči.

Seyje. Ugotovil kako se organizem na različne stresorje enako fiziološko odzove.

Erikson pa ugotovil, da kadar imamo celo isti stresor in fiziološko... pa se psihološko na isti stresor blazno različno odzovemo. Na isti stresor se psihološko različno odzovemo. Zaradi tega, ker smo si interpretativno blazno različni (za razliko od fiziološkega). Izkušnjo transa izkoristimo, da si daš močna doživetja iz otroštva, ko je bil še višek moči. Učit ljudi avtohipnoze, da še bolj ukoreninijo pozitivne izkušnje.

Učinek placebo

Tudi to je zavržen temelj zdravljenja. Učinek pričakovanja, predstave, da ti bo nekaj v pomoč. Medicina ima ničvreden odnos do tega. V bistvu pa je to naša magija, naša vera. Eni dvajset let kličejo bolezen (naravnava) in potem res zbolijo – močne predstave, čustva – neurofiziološki procesi se prično odvijati v fokusirani smeri. Mi pogosto to izkoriščamo. Placebo je prezret kamen. Učinki vere. To blazno paše k podporam pomoči, k virom moči. Orientacija na to kar je. Ta perspektiva ima to kar delamo v socialnem delu, neke neurofiziološke posledice, ne samo psihosocialne.

30-10-2008

Pripovedovnje zgodb je vedno indukcija v stanju transa. Vsi mi spontano razvijamo trans. Povezano z idejo na-stanje-vezano-doživetjem. »Kdaj si se nazadnje dobro počutil, kako je bilo takrat...« S tem se on naravnava. Indukcija pomeni sprožanje. Logika iskanja izjem. Povabiš, da ti pove zgodbo o izjemnem dogodku. Vse to se povezuje. Ne raziskujemo problemskih vzorcev, smo pa spoštljivi, če njeno »nezavedno« odpelje tja. Nevroznanost: če želimo, da problemski vzorci izzvenijo, je potrebno problem tudi podoživeti. Vendar potreben en varen kontekst in to je lahko hipnoza. De briefing – izpraševanje – tehnika. Ta tehnika pa ni učinkovita. Ker je tvegano uporabljati pri posttravmatskih travmah. Človek se je morda naravno že zaščitil s kako amnezijo. Lahko odpira rane in samo odpira to travmatsko izkušnjo. Zato ustvariti kontekst, v katerem bo človek prišel v stik s temi vzorci. De briefing pa ni pravi kontekst, ker je izpraševanje (zavestno). Pomemben je namreč kontekst, v katerem to naredimo. Black outi so človeška varovala. Kontekst, v katerem lahko človek sledi svojim glasovom. Postmoderen pogled – ne preokvirjaš ti – ti samo pripraviš kontekst – on pa mora najti svoj način, da bo preokviril. Ni tega: neka težava – eno zdravilo. Postmoderen pristop je plavanje proti toku. Kako boš naredil, je vedno tukaj in zdaj, ni receptov. Tehnike same ne morejo pomagati. Ni ključ v tehnikah. So samo več istega. In so strašno omejujoče. Postmodernost je vabilo v veliko neznanega, v veliko negotovost. Zaupati, da so uporabniki eksperti za svoje življenje in imajo svoje potenciale. Mi smo navajeni, da moramo imeti neko znanje za varnost. Pred nami je krasno obdobje. De Shazer in njegova v rešitev usmerjena kratka družinska terapija – on je spet radikalec, spet druga skrajnost, ki dvakrat prečrta problem in to pomeni, da se tudi on ima za tistega, ki ve, da se o problemu ne sme govoriti.

Neprostoprovoljne transakcije – dati vse karte na mizo.

06-11-2008

TRUIZEM – uporaba splošnih resnic. Resnice, ki jim ne more oporekat. Z ničemer mu ne vsiljuješ, govoriš tisto, kar tudi on zna. Govori stvari, na katere lahko odgovori samo z DA. Temu se reče DAIZEM. Ustvarja se primaren kontekst stabilnosti. Če mu večkrat poveš kaj zapored takega, da odgovori z da, potem lahko daš sugestijo, in je več možnosti, da bo rekel da. Če parkrat rečeš ne, se ustvari malo drugačna atmosfera. Atmosfera je zelo pomembna. V delu s transom pomembno dat oporo.

Preobrat doživljanje iz pozicije žrtve v nekoga, ki nekaj zna, obvladuje.

['69 kibernetika kibernetika. Jaz kot opazovalec sem vedno osebno v tistem kar opazujem.]

KIBERNETIKA IN SINERGETIKA RAZGOVORA

5 aksiomov komuniciranja

Velik razmah kognitivne znanosti. To je še rezultat kibernetike prvega reda.

Karkoli počneš, nekaj sporočaš. Vsako vedenje ima sporočilno vrednost za udeležene. Odnosni in vsebinski vidik – odnos se med komunikacijo med komunikanti vzpostavi. Kakor jaz verbalno reflektiram najin odnos, kako jaz meta-komuniciram. V. Satir: kongruentna in nekongruentna komunikacija. Pari, ki imajo težave v odnosu, ko želijo nekaj vsebinskega se pogovarjati, so zmeraj osredotočeni na odnos – zmeraj se obrnejo na odnos (pogosto razumejo kot napad...). Odnosna problematika v ospredju tam, kjer pari nimajo urejenega odnosa. Punktuiranje se popolnoma nanaša na epistemologijo. Kako oni elemente svojega življenja postavljajo v celoto, sestavljajo v svojo lastno zgodbo. Kaj so sploh elementi? Kako si on vzročno razlaga? Lahko koristiva simbole – transogen način – reka življenja in takoj vidimo, kaj so za njega prelomni dogodki... In spreminjamo pozicijo pogleda. Čemu daš poudarek, kaj zanemariš... kako bereš svoj life, kako bereš svoje dosedanje poskuse rešit situacijo, iz katerega zornega kota boš pogledal... Bateson: digitalno ali analogno. Star, primaren jezik ali jezik metafor, da daje sporočila na način, da koristi sporočila iz narave. Lep kot jutranja zarja in je večini jutranja zarja všeč. Delimo prostor in čas v katerem živimo, smo se naučili govorico telesa znotraj kulture – analogno komunikacijo po podobnosti z naravo je staro, ki pa ne prenese jasne odnose kot jih ima digitalno, kjer vzpostavljamo znake, kot so tudi za zanikanje; preciznost, matematični jezik, sms, likovni jezik, veliko bolj precizno se da uporabiti – dogovorjen znak. Mi rabimo oba in koristimo oba. Ne bi mogli uspešno komunicirati, če ne bi imeli oba. Simetrična in nesimetrična. Tudi ključ, da uporabljamo oba. Včasih smo v enakovrednem položaju, smo v simetriji. Simetrija je fantastična stvar, po drugi strani pa komplementarni odnosi – soodvisnost. Tu ni enakovrednih odnosov. Delodajalec rabi delavca. Šele njuno vedenje skupno tvori eno celoto. Tudi tu se lahko pride do eskalacije, do pretiravanja.

Epistemologija komunikacije

Vedno, ko razmišljaš, je pomembno, od kod izhajaš. Opis je odvisen od istega, ki opisuje in od njegovih temeljnih predpostavk. Informacijska tehnologija na eni strani in kibernetika drugega reda. IT – ojektivistične predpostavke, K2R – hermenevtika. Komunis – pomeni deliti nekaj, imet nekaj skupnega ali nekaj razdelit. Komunikacija po IT strašen bum – prenos informacij od oddajnika do prejemnika. H. von Foerster – pravi, da so informacijo koristili v sintaktičnem pomenu – kot signale, ki jih nekdo pošilja, ne pa kot kako jih nekdo razume. IT – signali, niso pa se ukvarjali kakšni so pomeni teh signalov. Informacija kot sporočilo, opremljeno s svojim pomenom. Točnost prenosa. Bolj točno ko preneseš, bolj kvalitetna je bila komunikacija. Kibernetiki pogledi pa v smislu deliti, imeti nekaj skupno. Delimo neke koncepte in smo v komunikaciji. Ne gre za točnost prenosa, ker K2R v to ne verjame. Verjetnost je v dogovorih, sporazumih, skupnih razumevanjih. Dogovor o minimalnih ciljih, majhnih korakih, o konkretnem projektu dela... Polno dogovorov, tudi v socialnem delu. In to ima vrednost, ne pa jasnost in razločnost, daje vsem razumljivo. To namreč ni dovolj. Hans von Foerster – IT so mislili na signal – v komunikacijski kanal in da je pomen informacije v njej vgrajen. Pomen si vsak sam naredi. Potencialna in učinkovita razlika. Epistemologija razumevanja. Večino signalov iz okolja sploh ne zaznamo. Je kontekst neskončnih dražljajev, ki pa ostajajo potencialni in jih ne zaznaš. Ko pa jih zaznaš, jih lahko na različne način in šele potem postane učinkovita.

[* Naša zaznava je skrajno selektivna. Tudi kako punktuiramo. Som zgodba pripovedujoča bitja. Kako se počutimo. Objektivna novinarka – kot novinarka, ki je ni.]

Komunikacija in konverzacija

Komunikacija biti v nečem skupnem, nekaj delit. Teorija komuniciranja, Pask '92. Znotraj komunikacije definirat posebno vrsto komuniciranja – konverzacijo. Pripovedovanje zgodb, konverzacija, dialog in hermenevtika. Kibernetika Paska predhodna preučevanje načina govora svetovalcev in terapevtov. Pask ločil konverzacijo kot posebno obliko komuniciranja. Delimo svoje koncepte v komunikaciji. Mi komuniciramo, delimo jezikovne navade... ampak kako pa se razumemo? To zanima avtorje konverzacije – do kakšnih sporazumov lahko pridemo. Ni dovolj, da s sogovorniki samo komuniciramo, ampak tudi kako se razumemo. Osrednja definicija konverzacije – kot poseben element komuniciranja – svoje interpretacije, pri tem pa se morajo zgoditi novosti. Glavna vrednost komunikacije so novosti. Mi nekaj novega delimo skupaj. Tretji produkt pa, da ljudje kljub hermenevtičnem združenju ohranjamo svoje medosebne razlike. Pluralizem razlik, identitet. Negovanje in praznovanje različnosti. Medosebne razlike med nami je pogoj, da smo sploh zainteresirani za dialog po Pasku. Temeljne razlike so motor, ki nas žene, da gremo v dialog. Ohranjaš medosebne razlike, tudi ko prideš si blizu. Vsaka komunikacija še ni konverzacija. Je pa vsaka konverzacija en primer komunikacije. Gregory sodelavec Paska, tudi pa raziskoval, kako koncepte, predstave oblikujejo ljudje, ki so od rojstva slepi. Konverzacija naravni jezik, ki deluje, je delotvoren in s katerim želimo naredit svet razumljiv sebi in drugim. Kriterij(možen, ne pa edini) je kriterij stopnje bližine ali oddaljenosti. Kadar je veliko skupnega, je lahko tudi ovira konverzacije. Večgeneracijske hiše npr. (pri nas doma ☺). Primer tudi dokler so imeli samo en TV, je bilo veliko komunikacije (daj čips, daj na glas...), strašno malo pa konverzacije (kako si razumel film). Ljudje se lahko leta in leta srečujejo, pa nobene komunikacije, pa čeprav si veliko delijo (delavci – Mura). Psevdoskupnost je to. Tudi naši organi so v stalni komunikaciji, vendar ni konverzacije. Lahko pa jaz z njimi barantam in torej konverzacija. Konverzacija – pripelje do novosti, vsaj malo se mora nekaj spremenit.

Hermenevtika – interpretiramo interpretacije sogovornikov. Zmeraj rekurzivnost. Izmenjujeva poglede kaj je fokus našega predmeta pogovora. Ohranja medosebne razlike. Ne gre samo za uporabne vrednosti. Gre tudi za lepoto, za estetsko vrednost. Nov življenjski tok. Kot socialni delavec si sam svoj instrument. Tisto kladivce (ti) po vsakem dialogu nastane nekaj drugega. Lepota tega, ko se nekaj zgodi med nama. Trenutki srečanja.

Konverzacija – 2

Različne vrste sporazuma. Konsenz – strinjanje o nestrinjanju (Laing). Greš v to in ugotoviš, ter si dovoliš, da se ne strinjaš. Ne mešat sprejet človeka kot ustvarjalno bitje ter kaj človek misli in naredi. Mešat diagnozo s človekom → kriza :S . Pomembno delat na odnosu, da se ne bo počutil identitetno ogrožen, če se ne strinjam z njegovim mišljenjem.

V procesu konverzacije se nek pomen izčiščuje (bolje povedano - se razvija). Čisto je konstrukt, zato izčiščevanje pod narekovajem. V konverzaciji se ljudje združujemo. Veš več nekaj o človeku, ne pa objektivno. [...] bliževanje. Pomeni pa v končni fazi postanejo stvar interpretata. Vmesna postaja je tam, ko nam sogovornik pove, da ga razumemo. Do tja lahko gremo. Vsaka komunikacija je bolj kinematična – kot slike v filmskem traku. Ima svoj začetek in svoj konec. Komunikacija pa je večna. Konverzacija kot delovno uokvirjena komunikacija.

Preberi si tiste 3 članke kibernetike spremembe in stabilnosti od lani.

12-11-2008

Različno interpretiranje komunikacije

Komunikacija najširši kontekst, v katerem delimo svojo bazično razumevanje. Če pride kdo z drugega časa, je velika verjetnost, da ne bi mogli komunicirat. Še posebna vrsta komuniciranja. Sogovornikom gre za to, da bi se razumeli – zanima nas, ali nas je drugi razumel. To Pask imenuje konverzacija. Kljub zbliževanju pomembno, da ohranjamo medosebne razlike. To, da smo mi različni ljudje, to je ravno to, da potem komuniciramo med sabo, ker se zanimamo drug za drugega.

Dejavniki h ugodnemu kontekstu za dialog

Dialog usmerjamo tako, da udejanjamo konstruktivizem/hermenevtiko/kibernetiko drugega reda... To poveča možnost, da realizirajo svoje želene izide. En ta okvir je delovni odnos. Potrebno vzpostaviti primarni kontekst stabilnosti. To je prvo dogovor o delovnem odnosu. Potem kaj sploh problem je in kaj rešitev in kaj sprememba. Kaj tukaj počnejo, s čim bi radi odšli...

Med narativnimi vejami je ena, čemur pravijo dialoški/hermenevtični pristop – kako se mi pogovarjamo v komunikaciji. S čim je stopil v pogovor? Fokus na virih. Metodična načela systemskega socialnega dela. Pridruževanje. Pomemben element vzpostavljanja primarnega konteksta stabilnosti. Vedno znova nagovarjamo eksperta iz izkušenj in to skušamo utilizirati. Načrtujemo zelene spremembe. Skupaj presodimo, ali je v bazi potrebno reorganizirati, ali so potrebne spremembe prvega reda. Leksikon moči in perspektiva ta kraljeva pot, da preokvirijo. Preokvirjanje neučinkovitih vzorcev. Fino je, da vem, v čem sem močen. Poznat svoje močne strani in jih uporabljati. Skupaj oblikujemo načrt korakov in on ima instrument, da pogleda, kaj je potrebno narediti. Ko smo raziskal, kaj ga energizira, da se odlepi od

paradoksalnih vzorcev, to potem krepimo. Niso samo nagrade tiste, ki nas energizirajo (lahko tudi omejitve). Interni energizatorji, kaj mene energizira. Prispevamo, da se destabilizirajo stari vzorci in potem prispevek k stabilizaciji zelo pomemben. Koncept ekološkega zavedanja – vsaka sprememba odzvanja v širših kontekstih v katerih človek živi. Prosimo za povratne informacije, sprašujemo, če gremo še v tej smeri...

Mikrodinamika razgovora

Sestavine razgovora so vprašanja in odgovori v obe smeri. Tudi razne trditve, izjave, ukazi... Dogovori tudi kot različni produkt. Uporabljamo vprašanja odprtega tipa (ki se začnejo na K). Obstaja verjetnost, da bodo odgovarjal odprto na vprašanja odprtega tipa. Na da/ne vprašanja (ali...)/vprašanja zaprtega tipa vleče klienta v odgovor da/ne. Da/ne samo, ko specifiziram. Vprašanje vabi k odgovoru. Vprašanja že določajo odgovore. Z da/ne samo bolj preverjamo ali smo ga razumeli. Na retorična vprašanja ne pričakujemo odgovora. Hierarhija, to vzpostavljajo ta vprašanja. Tudi odgovor sugerirajoča vprašanja. To so vprašanja, ki jih želiš, da človek odgovori, vendar ne odpirajo odgovora. Zelo važna je vsebina/fokus teh vprašanj. Če sprašujemo o preteklosti, o virih nemoči, o problemih... o vzrokih... to je idealno za tiste, ki se imajo za luzerje. Če ljudi vprašamo v sedanost zastavljeno vprašanje, se nam še vedno zna zgoditi, da bodo padli v preteklost. Ko smo v stiski, gledamo v preteklost. Zato pazi na te atraktorje. Pomembno bit vztrajen. Preokvirjanje v to, kaj pa danes. Kaj ste se učili iz tega (zgodba iz preteklosti)? Pomembno je vztrajati. Bodi iznajdljiv in kreativen. Če govori o nemočeh – kaj ste pa zmogli? Krožna vprašanja. Nekoga drugega vprašam za osebo, ki je navzoča. Takoj ga s tem povabim v drugo perspektivo. To je koristno pri pogajanju. Povabimo ga, da se vživi v drugega. Drugi ima tudi možnost, da vidi, kako ga razumeš. S krožnimi vprašanji ljudje marsikdaj prvič ubesedijo tisto, kar ni bilo izrečeno. Tako pogosto vidimo drugega potem v drugi perspektivi. Take ene stvari si mi zelo težko povemo, v krožni obliki pa lahko izrazimo. Perspektive, da druge... postanejo razumljive. Vprašanja izjem. Raziskoval bom tisto, ko je gratalo. Ko prične podoživljat pomembno izkušnjo, lahko izkoristimo za trans. Ko podoživljaš, si že v transu. Vprašanje izjeme je transogeno. Spodbujaš, podpreš. Majhne stvari povečaš. Raziskujemo, kako punktuira in potem na to vplivamo s tem, ko spodbujamo. Krepit občutek, da je smiselno it na pot osebne rasti. Humorna vprašanja. Koristit humor. Deluje preokvirjajoče. Poglej si v Življenjskem svetu uporabnika. Vprašanja s pomočjo lestvice, vprašanje smisla (ali imate kaj od tega?). Karkoli človek pove, da mu osmišlja, da bo nadaljeval pot. Vprašanje več o tem. Ne se zadovoljit s prvim odgovorom. Ker so bolj šablonski. Kdo je to... kdo so to vsi... kdo je nihče... kje čutiš zanič... v katerem delu... vse to dela nove produkte. Vprašanje čudeža. Pomembno v tem obdelat vsa socialna razmerja (krožna vprašanja) in načrtuješ, da se človek obnaša kot da bi bilo v naslednjih srečanjih. Dvojna vez. Destruktivno kar koli naredi, je narobe, je kaznovan. Protislovna sporočila. Terapevtska dvojna vez – karkoli naredi, je super. Poveča občutek svobode. Svoboda odločanja energizira ljudi.

Ko se ti stepeta mulca:

- kako je to bilo (naj razložita)
- odigrajta
- zamenjajta vlogo
- kako se zdaj počutiš?

Izjave, s katerimi povzemamo. S tem takoj preverjaš in daješ fokus na sogovornika. Možnost, da delamo in proizvajamo razlike. Če ljudje govorijo splošno in abstraktno, povabi h konkretnosti. Ne podučevanje, ne psihologizirat. Pozicija tistega, ki ve – ekspertna izkušnja.

To ni vedno slabo. Lahko vliva zaupanje. Sama izjava po sebi ni slaba. Izjava kot hipoteza – izjava, ki jo zavržemo ali potrdimo in sogovornik ima to vlogo. Asertivnost. Lahko imamo rdeč signal za stop, ko greva predaleč. Način sporazumevanja okrog meja. Proizvod je važno, da je novost.

Razgovor je hermenevtičen proces – interpretiramo interpretacije sogovornikov. Ta proces je rekurziven. Interpretiram tvojo interpretacijo mojo interpretacijo. V drugem redu vračava interpretacije, v tretjem redu pa še en obrat narediva.

Mikrodinamika razgovora

V postmodernem dialogu o uspešnosti določava midva z uporabnikom. Ne pomeni v naprej določenih znakov uspešnosti ali neuspešnosti. Moramo se dogovoriti. Pozabimo, da je to naša interpretacija... Pogosto vsak rešuje nekaj, kar ima v glavi, zato pomembno ubesedit to in kriterije se dogovoriti. Max kriterij uspešnosti je povratna informacija, ki na jo da uporabnik, da je želeni izid dosegel. vendar to tudi potrebno preverit, ker včasih uporabnikom več pomeni najin odnos. Tudi min kriteriji. Slej ko prej pridemo do točke, ko se zdi, da se ne premaknemo. Min kriterij je lahko že to, da se pogovor nadaljuje. Ker če izgubim človeka, nimam več delovnega odnosa. Osmisliva skupaj, da je vredno pridet spet. Tudi minimalni korak. Definirat majhni cilj. To je pogoj, da lahko oceniva, kako sva uspešna. Določiva jih že prej. Zato ne ostani ohlapen pri definiranju ciljev. Sčasoma se drugače razvije občutek izgorelosti. Majhne postaje do velikih ciljev niso v pomoč samo uporabnikom, vendar tudi nam. Neasertivna drža nas samih, da ne znamo za lastno higieno poskrbet, je cena burno ut.

Skupna tema, vendar vsakdo jo drugače razume. Laing, vozli. Jaz mislim, da je ona mislila in se lahko zapletem v komunikacijske nesporazume.

13-11-2008

Težko rečeš, ko ima nekdo nek skrbniški odnos in težko rečeš, da ti to ni všeč. Lahko živita paralelni življenji. Igrajo igro. Nastanejo lahko čudna vozlišča, da se moraš delati, da ne veš. Igrat igro, da vidiš, da igrajo igro. Paradoksi lahko tudi. Sami hakelci, sama dvojna sporočila. Mi z lahkoto gremo v komunikacijske zanke. Ustvarit kontekst, kjer lahko preverijo kako drug drugega razumejo, preverijo ali so na istih frekvencah. Imamo zdravorazumske ideje, da če se bom delal, da potem tega ne bo.

Delata lahko kar nobeden ne mara. Različni krogi rekurzivnosti, kjer se ne preverja.

Notranji razgovor

Milton Erikson je veliko utiliziral. Posojal je veliko idej in je čakal, če katera vzkli. Indirekten pogovor kot kraljeva pot v nezavedno. Zgodba Hodi kilometer. Pri upokojenemu policistu je utiliziral to, da ima ta človek itak že atraktorje izvrševanja ukazov.

Kaj koga energizira? To izkoriščaš.

Skušnjava, da bi terapijo navezali na simptome. Erikson pa je simptome celo predpisoval, vendar dodal nek nov element (več hoje).

Puntuacija – kaj je za njega vzrok-posledica. To je primer raziskovanja epistemologije, ki ti jih uporabnik sam ponudi.

Ne se zadovoljit s prvo razlago (odgovor), kasneje je pogosto še bolj kreativno.

Vzemi čas za ogrevanje – za stabilnost. Preveri, zakaj sva skupaj. S čim prihaja in s čimer bi rad šel. Izjeme rešitve v preteklosti. Z veseljem bodo govorili o problemu → v mislih imej kaj bi lahko uporabil za rešitev. Drugače je samo en navaden čvek. Fino pripeljat do nekih dogovorov. Svetovalni razgovor, ne samo druženje. Kaj pa je znotraj, pa se lahko tudi pustiš presenetit.

07-01-2009

3 teme še so.

Naslednji teden demonstracija naših veščin. Da dobimo izkušnjo kako se pogovarjamo. 4 skupina. 1 par dela 20 min na temi, s katero pride. Ostali opazujemo in izpisujemo koncepte. Poglej sinergetska načela. To bo delovni pogovor. Vzpostaviti delovni odnos, na čem bi želeli delati v teh 20 minutah. O razgovoru si še poglej. Spodbujati proces v smeri nekih dogovorov. To je eksperiment.

Nadaljujemo z notranjim razgovorom

Notranji razgovor/dialog/monolog. Gordon Pask definiral posameznika na nov način. To je entiteta, ki samo sebe prepozna kot jaz in ki jo tudi druge entitete prepoznavajo kot nek jaz, kot nekaj ločeno od sebe, kot nek drug jaz. Veliko bolj kompleksno interpretiranje jaza ali individuuma. Za Paska so lahko individuacije – več nekih notranjih glasov v človeku. Ni nujno, da to poteka na verbalni ravni. Eni pa razmišljamo v besedah. Postopek razgovora v meni med nekimi entitetami, ki so različne (en glas bi vzel to službo, en pa je bolj previden). Eni slišijo v sebi koncept očeta... Individuacija je več glasov lahko v človeku. To lahko prepoznavajo tudi drugi (aha, zdaj govori iz tebe Previden Leon). Lahko se te entitete tako osamosvojijo, da postane problem za življenje (multipla osebnost, psihiatrija). Par kot entiteta. Lahko je država tudi entiteta. Psihosocialna individuacija, ko mora biti utelešeno po Pasku (ni nič mističen). Notranji dialog poteka po različnih načinih interpretativne aktivnosti. Red mišljenja, ko zavestno misliš, kaj se ti je dogajalo. Velik del pa se dogaja na nezavedni ravni, delaš koncepte, pa se ne zavedaš, da to počneš – zalotiš se, da si zaplaval. Z malim prstom rišeš, pišeš; to poteka nezavedno.

Teza Lee, da je notranji monolog operator, procesor v nas, skozi katerega vzpostavljamo svojo resničnost. Skozi govorimo koliko nam je kaj vredno... s tem vzpostavljamo svojo sliko sveta in jo vzdržujemo. Mi stalno govorimo sebi kakšen je svet, kakšen sem jaz. Ko ustvarjamo si stabilno sliko sveta, prispevamo psihosocialno, da preživijo. Kako stresno je, ko izgubimo občutek sebe! – takrat namreč izgubiš občutek stabilnosti. Pomemben operator, procesor, ki nam to omogoča. Če pa se način samogovora spremeni, se spremeni tudi moja slika sveta. S tem se spremeni moja resničnost. To je zelo pomembno za nas. Notranji dialog pomemben operator za vzdrževanje in spreminjanje slike o svetu. V dialogu socialni delavec želi doseči, da se sprememba zgodi tudi v notranjem dialogu uporabnika. Za to pa je potreben čas, da se neki novi vzorci vzpostavijo. Mi smo stalno v izmenjavah z drugimi ljudmi, smo del enega razumevanja. Notranja resničnost v plesu z družbeno oblikovano resničnost.

Komplementarnost med osebnim in družbenim, kar se tiče slike sveta. Posredno sklepamo na to, kakšen je notranji monolog. To kar mi človek pove, ali upodobi, ima manjšo kompleksnost, kot je tista, ki je v njegovem notranjem monologu. Pri teoretičnem pristopu bom samo skušal prevest v svoj jezik. Če pa imam hermenevtičen pristop, pa me zanima, kako to on razume. Skupaj potem raziskujeva, kaj so njegovi vzorci. Teoretični pristop je, da ga prepričam, da gre na moj vlak. Hermenevtičen pa, da grem na njegov vlak in ga potem spreminjava v smeri.

[Strah je tudi signal meja. Je naš zaveznik. Strahovi so namreč tudi v pomoč. So signali kot bolezen, bolečina. Nekaj sproža. Ni štos v tem, da se znebit strahov. Strah kot varuh med različnimi svetovi.]

Mi doživljamo svet tako kot ga doživljamo in nič drugače. Razlikovanje med dvema resničnostima, tudi Gustav Jung – svet plerome, svet kreature. Tudi za tradicionalne vire znanja obstaja osebni svet, ki je odvisen od vsakega posameznika. Skoz socializacijo črno šlatlo (svet) beliš. Osebna resničnost je to. To je svet, ki se ga da izreč, svet mojih konceptov. Svet tudi neke neosebne, nerazpoznavne resničnosti. To je pa drugo. To pomeni, da ga ne moremo doživeti z elementi drugega sveta, na obstoječ način. Z običajnim jezikom se to ne da izreč, sicer bi to bilo nekaj znanega. Zame pa je to nekaj neznanega, zato govorimo o tem v metaforah. Tao npr. Če je človeku moč ustavit običajen način razlikovanja, samogovora, potem se mu odpre v nekaj novega, novega razlikovanja. Mi drugače samo potrjujemo osnovne matrice razlikovalnega sveta. Da bi se vzpostavila nova slika sveta, to je namen. Prekinit ustaljenih vzorcev – s tem se učiš živeti z novimi stvarnostmi. Učinek ustaljenega vzorca čustvovanja v budizmu nirvana – prenehanje kroženje uma. Nehaš misliti na tisti ustaljeni način. Ne-kognicija v taoizmu. V zenu govorijo o ne-umu ali praznina. Sufi govorijo o stanju zrcala. Rezultat notranja tišina ali pa zaustavitev sveta po Indijancih.

[V čem so podobnosti in v čem razlike v tradicionalnem sistemu znanja in socialnodelovskega razgovora? Vsi koristijo operator notranjega razgovora. Podpora z naše strani in drugih virov, da lahko razvijejo druge vzorce. Ambicije v tradicionalnih sistemih so veliko bolj radikalne! Da samo ustaviš, to sprosti toliko energije, se avtomatično odpre drugačna percepcija. Nič ti ni treba potem se prizadevat.]

Na napornih urjenjih temeljijo te tradicionalni sistemi. S kakšno drogo ti lahko v momentu spremeniš percepcijo sveta, vendar problem je, kako boš potem dalje živel. Zato tradicionalni sistem zelo počasi in trdo urjenje in imaš svojega učitelja. (Za ene kulture ne funkcioniira, da si eden od tridesetih.) 99 % ljudi ne zdrži te poti. Ključnega pomena, da se znaš vrniti na točko, ki jo deliš z večino ljudi. Je pa res, da je potem cena osamljenost, ki pa jo dopolni nekaj drugega potem.

Naranjo – postopki za doseg tega stanja. Naredil kategorizacijo, poskus tehnik. Eno so pot oblik – meditacije na zunanje predmete (npr. plamen sveče) in zreš in se koncentriraš na zunanji stimulans. To je zelo podobno kot v hipnozi. Če vztrajaš, potem utihne običajen vzorec. To je urjenje. Večkrat ko to doživiš, bolj se sprosti stara zaznava. Druga tehnika je pot izraza (pot vsebine). To so pa notranji dražljaji. Vsebina, notranji dražljaji. Pojdi npr. v svojo mamo... Lahko osvobodiš svojo običajno percepcijo. Potem še negativna pot (srednja pot), ko se na nič osredotočiš oz. na vse, kar je bolj razumljivo. Z nečim zamotiš svojo zavestno razsodnost in tako prenapolniš s čustvenimi vtisi, da neha procesirati in se ustavi. Eno je, da

se fokusiraš tudi na dihanje. Um se izprazni in lahko pričneš doživljati svet na malo drug način. [ne spim – se regeneriram ☺]

[Osebne zgodbe: Marko Pogačnik – stalno razvija drugačno percepcijo – on zdravi zemljo. O vodi in duhu – Malidoma Patrice Some. Prehod vračev – Taisha Abelar – Potovanje žensk, spremna beseda Carlosa Castanede. Shumrya Suzuki – Duh žena, duh začetništva. Avtobiografija Jogija. Skrivnosti govoreče Jaguarke. Imenovali so jo Dvoje src – Marlo Morgan. Hsin Hsin Ming – knjiga o niču. Knjiga Vsak val je morje. Posvetitev – tema na reinkarnacijo.]

O netrivialnosti in entropiji

Vzrok, operator, učinek v fiziki. Silogizmi, logični sklepi (Aristotel). Nižja trditev: Sokrat je človek. Vsi ljudje so umrljivi. Višja trditev: Sokrat je umrljiv. Primer triad. V to logiko smo v zahodni kulturi zelo iniciirani. Operator, kako se x pretvori v y. Triada matrica, po katerem se mi naučimo razlagati, tolmačiti pojave v naši kulturi. Zato otrok nonstop sprašuje zakaj. Temeljna matrica in tudi kriterij za raziskovanje znanosti, ki velja objektivno. Ob istih inputih ob poznavanju zakonitosti razlagali outpute.

08-01-2009

2 fizikalna pojma. Triada postala tudi osnovna matrica za znanstveno raziskovanje. Na način korelatov – odvisnost, povezava med elementi (in vzrok-posledica) pa v vzhodnih kulturah. Tudi zato se je tehnološko tradicionalni vzhod počasneje razvijal. Vprašanje kako se zdaj to meša.

Von Foerster. 2 vrsti sistema. Prvotna kibernetika še zmeraj objektivistična. Takrat so uporabljali pojem (u)stroj, ne sistem. Sistem pravil, po katerih prihaja do takih... da prihaja do nekaterih sprememb. To je trivialni sistem. To je ustroj, sistem z enim istim notranjim stanjem. Dobimo vedno enak output ob enakem inputu. To je ta sistem. Transformacija je zmeraj enaka. Iz tega je izpeljal splošne značilnosti: so sintetično določljivi. Stroj lahko namreč razstaviš ali pogledaš skozi rentgen – pogledat mu je moč zgradbo. So določljivi tudi analitično. Z zakonitostjo obnašanja lahko opredeliš vzorec obnašanja tega sistema. Število poskusov je enako številu elementov. Če imamo 1 element, je en poskus dovolj. Pri 2 vprašanjih vrže v B. Samo eno notranje stanje. Sistem, čigar vedenje ni odvisno od zgodovine – ni važno kolikokrat sem potisnil že na ta gumb – to ne bi smelo vplivati. Mehanik je trivializator. Če vedenje ni odvisno od preteklih interakcij, ko zaštekaš obrazec delovanja, potem lahko napoveš kako bo deloval – napoveš lahko njegovo vedenje v prihodnjih dejanjih. Dognati zakonitost, po kateri se obnaša. Zahodni svet je zaljubljen v trivialni sistem. Ko nekaj ne deluje, kot je bilo z garancijskim listom zagotovljeno, gremo trivializirati. Tudi izobraževalni sistem kot trivializatorski sistem. Otroci napredujejo, če se naučijo pravilno odgovarjati na vprašanja. Postajamo predvidljivi člani družbe. Če ni tak, ga družba izloči – dobi kategorije. Netrivialni pa nima enega stanja, ampak veliko števil notranjih stanj. Je sintetično določljiv tako kot trivialen, je pa analitično nedoločljiv. Se mu ne da določiti formule obnašanja. Z vsako interakcijo se formula njegovega obnašanja malo spremeni. Na enak dražljaj bom vsakič malo drugače odzival se. Če me večkrat rukneš, te bom čudno gledal, petič pa te bom že vprašal, če imaš kakšno težavo. Obrazec, po katerem mi interpretiramo. Netrivialen sistem odvisen od svoje zgodovine in od tega je odvisno njegovo

obnašanje. Notranje stanje se vsakič spremeni v nekaj drugega. Vedenje netrivialnih sistemov je nenapovedljivo. Z gotovostjo ne moremo napovedati vedenja sistemov. Ljudje potrebujemo vzorce, nismo pa obsojeni na ene in iste vzorce. Vedno obstaja možnost, da nas bo enkrat presenetil. Trivialni sistemi so samo tisti, ki jih narišemo na papir. Ostalo nas vse preseneča in ne deluje na netrivialen sistem. Če je samo en del vesolja netrivialnega, je tudi celota netrivialna.

Živimo v netrivialnem svetu. Eno je nevednost ali ignoriranje problema. Ne opazim, da se nekaj dogaja. Se delam kot da to ni nič. Pojavljajo se npr. podatki, ki niso v skladu s teorijo. So preprosto ignoriral in npr. premaknil v kategorijo »nadnaravno«. Tega je ogromno. Druga zelo pogosta strategija, da ljudje nonstop trivializiramo. Kompleksnost reduciramo na opise do te mere, da poenostavimo. Optika netrivialnosti. Epistemologija netrivialnosti. Odstopiš, ustaviš se v tem procesu, ko do tega pride in zavzameš držo nevednosti. Mi ne moremo, da ne bi imeli hipotez. Ljudje smo proto-znanstveniki. Razvijaš osebne teorije, vzorce razlag in tako greš skozi življenje. Ljudje to počnemo. Se spreminjamo skozi življenje, ko eksperimentiramo. Von Foerster predlaga konstruktivistični etični imperativ. Vedno bom ravnal tako, da bom povečeval celotno število lastnih izbir. Se raznoliko odzivati. Ko nek tvoj odgovor ne deluje, takrat smo pred tem izzivom ali bom šel v več istega. Kadar obrazec ne deluje, razviti drug odgovor. Vzpostaviti kontekst, da ne bodo obsojeni na ene in iste izbire. Skupaj s sogovornikom oceniti, da včasih ljudje z nestabilnostjo, v nemirnih časih, pa je bolj pomagajoče, če omejiš možnost izbir. Socialni kontekst kot vir kako mi konstruiramo. V dogovor s tistimi, ki se jih to tiče. S sogovornikom skupaj načrtujem nove izbire. Ekološka zavest – upoštevaš širši kontekst.

Entropija

Razbijanje mitov ločenega opazovalca. Zavesten opazovalec, ki ni ločen od opazovanca, prišla iz trde znanosti, iz fizike. Kvantna fizika. Superpozicija možnih stanj. Položaj različnih možnih stanj, ne moremo pa določiti, če se ne vključimo v ta sistem. Šlesinger. Napove lahko verjetnost določenih stanj, ko pa se vključi, lahko da malo bolj kredibilno mnenje, vendar potem že gre za nek drug sistem. Dolgo časa so mislili: mehanski procesi, Newtonova fizika ima še eno ime – mehanika. Če ti zlomiš nekaj, potem vemo, da ta prekinjen mehanski del vrneš v prvotno stanje. Delčke pobereš in zlepiš. Tudi noga lahko popolnoma zaraste. Reverzibilni so mehanski deli. Lahko razgradiš in nazaj sestaviš. Isto so razmišljali za toplotne procese. Vsa toplotna energija bi naj bila (vrvljiva?). 1. zakon termodinamike. Prihaja do pretvorb in da se nobena energija ne porazgubi. To ohranja večnost vesolja. Maxwell pa 2. zakon termodinamike. Zakon o entropiji. Toplotni procesi in sistemi so zavezani drugi zakonitosti kot mehanski procesi. Za toplotne procese velja neponovljivost energije. Neponovljive izgube toplotne energije. Do tega nonstop prihaja. Izgube energije, večanje toplotnih izgub. Dezorganiziranost. Če se razlike brišejo, izgubljajo – izguba energijskih vložkov. Vesolje obsojeno na propad. Vsako vesolje vedno bolj dezorganizirano. Vedno več bo izgub in na koncu se bo vtopilo v nič. Značilnost mrzlih molekul, da so zelo počasne, vroče pa so zelo hitre. Temperaturno zlitje, fuzija (hladilnik + pečica). Počasi se ... organiziranost. Pride do temperaturnih izgub. Se da zadržati prvotno stanje...? Izmislil si je DEMON. Če bi med hladilnik in pečico postavil demona s sposobnostjo opazovanja in razlikovanja in bi hladne molekule pošiljal v hladilnik in vroče v pečico, potem ne bi prišlo do izgub toplote. Tako bi obdržal organiziranost in ne bi izgubljal. S tem bi zlomil 2. zakon. To je misleni eksperiment. Toda če ohrani to sposobnost demon, rabi nek vir energije. Tudi ta vir energije se enkrat izprazni. Kaj pa, ko žarnice ne bo več? Takrat on izgubi zmožnost v delovanju – tema. Potem pa pride do fuzije in demon pade v konfuzijo. Maxwellov miselni

Leon Zelko, Morfejork
morfejork@gmail.com
www.Morfejork.com

eksperiment. Na daljši rok bo prišlo do entropije. Se pa da lokalno za določen čas vzdrževati neko organizacijo, ki podaljša življenje. Zemlja primer lokalnega kršenja drugega zakona. Zmožnost ohranjanja energije in organiziranost na daljši rok ne deluje. Zemlja otok življenja v tem oceanu, ki je zavezan dezorganizaciji. To je metafora, kako mi kot netrivialni sistem konstruiramo svojo sliko sveta. Metafora (demon) notranjih stanj. Operator, da čim bolj funkcionalno preživimo. Metafora notranjega razgovora. Pomembna je sposobnost človeka, da razlikuje. To je baza razgovora. Če bi bili identični, čemu bi se sploh pogovarjali. Se vedno bolj zblizujemo... če naj se razgovor nadaljuje, ohranimo razlike. Uloviš neulovljivo, če ga izoliraš od inputov. To je hipotetična situacija. Potem se ustali v nek obrazec. To so za sistem značilni obrazci vedenja. To so lastne vrednosti.

Copyright Leon Zelko, Morfejork 2009. Tropovci, 23. 1. 2009.